

TSI-lehti

TAMPEREEN SEUDUN INVALIDIT RY:N

---

60 VUOTTA

L UHLALEHTI 12.4.1997

TAMPEREEN SEUDUN INVALIDIT RY

perustettu 12.4.1934
Jäsenmäärä 1300
Toimialueena Tampereen seutu

Yhdistyksen puheenjohtajat

Urho Lehtonen	Into Lähteenmäki
Emil Lahti	Erkki Heiniö
Matti Kuivanen	Ensio Jortikka
Einari Autero	Heikki Saarilahti
Tauno Kyröläinen	Matti Kallio
Aimo Kähärä	Mauno Sillman
Veikko Sainio	Risto Masonen

Johtokunta

Kunniapuheenjohtaja Matti Kallio

Puheenjohtaja	Risto Masonen
Varapuheenjohtaja	Hannu Sallinen
Johtokunnan jäsen	Toivo Enqvist
	Kaija Salmela
	Arvo Pihlajamäki
	Satu Tahlo-Jortikka
	Kari Vuorenmaa
	Ensio Leppänen

JUHLAVUODEN TAPAHTUMIA

PÄÄJUHLA 12.4.1997 klo 14

Toimintakeskus Hepokatti,
Mustanlahdenkatu 22

Häme — Keski-Suomen invalidiyhdistysten
aluepäivät 8.—10.8.1997

Kesäkotia Aitorannassa
Vieraita Virossa ja Karjalasta

Juhlabocciakilpailut kesällä

Canastakilpailut 23.—24.8.1997

Kesäkotia Aitorannassa

JUHLA-ARPAJAISET talvi-kevät

TSI-LEHTI
N:o 1/97

TAMPEREEN SEUDUN
INVALIDIT RY:n JÄSENLEHTI

Toimitus:
Kuninkaankatu 36 B
33200 Tampere

Päätoimittaja:
Kaija Salmela
p. (03) 3174 213

Toimituskunta:
— Risto Masonen
— Satu Tahlo-Jortikka
— Kari Vuorenmaa

Kannen suunnittelu:
Jouni Hirvonen
Valokuva: Timo Lehtinen

Ilmoitukset:
— Gilwacos Oy
puh. (09) 351 2911
— Tampereen Seudun Invalidit

TAMPEREEN SEUDUN
INVALIDIT RY:n
TOIMISTO

Kuninkaankatu 36 B
33200 Tampere
Puh. (03) 2228 388
Fax (03) 2224 766

Toimistonhoitaja:
Katriina Ovaska

Toimisto avoinna:
ma 13.00—16.00
ti—to 09.00—12.00
pe suljettu

Painopaikka:
Klingendahl Paino Oy, Tre 1997

Juhlavuoden suojelijan Tampereen kaupunginjohtaja Jarmo Rantasen tervehdys

Ihmisen olemukseen kuuluu sosiaalisuus. Hän haluaa osallistua tasavertaisena jäsenenä yhteisönsä ja yhteiskunnan toimintoihin. Se, että ihmisellä on jokin vamma tai sairaus, ei aiheuta tähän poikkeusta. Vammaisilla ihmisillä on erilaisia inhimillisiä voimavaroja. Niitä ei käytetä tällä hetkellä hyväksi, ei yksilölle itselleen eikä myöskään yhteiskunnalle. Monessa tapauksessa elinympäristön esteet rajoittavat näiden voimavarojen hyödyntämistä. Yhteiskunnan järjestelmät ja palvelut ovat vielä tälläkin hetkellä toteutettu liian usein terveitten ehdoilla.

Liikuntavammaisille ihmisille ja heidän osallistumiselleen on elintärkeätä asioiden ja paikkojen saavutettavuus. Rakennusten esteettömyys ei riitä. On päästävä liikkumaan myös ympäristössä. Yhdyskuntasuunnittelua on kehitettävä erilaisten ihmisten ehdoilla myös vammaisten. Tasa-arvo on nähtävä erilaisuuksien hyväksymisenä.

Kenties hankalinta on näkymättömien esteiden poistaminen. Siinä ei ole aina kysymys suoranaisesta syrjinnästä, vaan pikemminkin voidaan puhua puutteesta ottaa vammaisten ihmisten tarpeen asiallisesti huomioon. Suurin este

yhteiskuntaan osallistumiselle näyttääkin olevan asenteet. Asenteiden vuoksi näkymättömät esteet muuttuvat kapeiksi oviksi, portaiksi, hissittömiksi taloiksi jne. Rakennetutkin luiskat joutavat vain esteiden äärelle. Asennemuokkauksen avulla näkymättömiä esteitä on kuitenkin muutettava näkyviksi, jotta ne voidaan poistaa.

Keskeisessä asemassa tässä työssä ovat vammaiset henkilöt itse. He ovat hyviä omien asioidensa eteenpäin viejiä. Arkipäiväisellä toiminnalla ja olemalla näkyvissä ja vaikuttamalla yhteiskunnan päätöksentekoon vammaiset ihmiset voivat parhaiten edistää asenneilmapiirin muuttamista toivottuun suuntaan. Sen vuoksi kansalaisjärjestöjä ja niiden vaikuttamistoimintaa ei pidä kokea vastapuoleksi esimerkiksi kunnallisten palvelujen tuottajien näkökulmasta käsin. Itsemäärääminen, riippumattomuus, tasavertaisuus ja täysi osallistuminen ovat ihmisen hyvinvoinnin, hyvän ja mielekkään elämän edellytyksiä. Niiden tulee koitua yhteiskunnan kaikkien osaksi.

Yhteiskunta kaikille

”Kyllä mää muistan sen, miten tää Sandell kävi puhumassa mun isälleni, että semmottinen yhdistys pitäisi saada, joka ajaisi niitten omaa asiaa, mutten mää sitä silloin sen kummemmin ajatellut, kun itte olin nuori, mutta kun sitte itte vammauduin, niin sitä alkoi ajatella asiaa toisella tavoin . . .”

Edellä oleva on suora lainaus Tampereen Seudun Invalidien 50-vuotishistoriikista; Terveitten ehdoilla, kirj. Aaro Salmela.

Pulavuodet olivat jäämässä taakse ja pahimmat poliittiset intohimot laantumassa, kun joukko ennakkoluulottomia ja edistyksellisiä vammaisia ihmisiä perusti invalidiyhdistyksen Tampereelle 12. päivänä huhtikuuta 1937. Ilmapiiri yhteiskunnassamme ja sen sosiaalinen kehittymättömyys eivät tehneet oikeutta vammaisille ja sairaille. Vammaisten auttaminen perustui lähes yksinomaan hyväntekeväisyyteen ja armeliaisuuteen, joihin ihmisoikeudet eivät ainakaan laaja-alaisesti kuuluneet. Perustetun yhdistyksen tehtävänä oli jäsenistön henkisen ja aineellisen hyvinvoinnin edistäminen. Samalla korostettiin kaikenpuolisen tiedotuksen merkitystä vammaisten ihmisten elinolojen parantamisessa.

Vaikka edellä kuvatusta yhteiskunnallisesta tilasta on kuljettu pitkä, edistyksellinen matka tämän päivän hyvinvointivaltioon, on yhdistyksemme tehtävät paljolti samanlaiset kuin 60

vuotta sitten. Tavoitteiden ja tehtävien sanalliset ilmaisut ovat jossain määrin muuttuneet ja saaneet sisällöllistä syvyyttä. Tänä toiminta-ajatuksemme sisältyvät tavoitteet vammaisten henkilöiden mahdollisuuksien yhdenvertaistamisesta, ihmisoikeuksien ja tasa-arvon edistämisestä sekä syrjinnän vastustamisesta. Näiden arvojen ja periaatteiden pohjalta meidän tulee viitoittaa se tie, joka luo edellytykset vammaisten ihmisten täysivaltaistumiselle suomalaisessa yhteiskunnassa.

Voimassa oleva lainsäädäntömme ja maamme hyväksymät kansainväliset sopimukset luovat osaltaan edellytykset oikeansuuntaiselle tielle kohti yhteiskuntaa kaikille. Hyviksi todettujen oikeusnormien muuttuminen eläväksi käytännöksi, edellyttää myös lain tarkoitusta kunnioittavaa soveltamista. Tähän päästään silloin, kun vammaisten ihmisoikeudet tunnustetaan, yhteiskuntaa ja ympäristöä muokataan esteettömäksi sekä tarkoituksenmukaiset julkiset palvelut ovat kaikkien niitä tarvitsevien saatavilla.

Pitkään jatkuneeseen taloudelliseen kasvuun perustunut hyvinvointivaltion kehittäminen maassamme pysähtyi tullessa 1990-luvulle. Talouden syvä taantuma kovensi yhteiskunnassamme vallitsevia arvoja ja asenteita. Jopa koko pohjoismaisen hyvinvointivaltion olemassaolo asetettiin eräillä tahoilla kyseenalaiseksi. Asenteiden koventuminen on jättänyt jälkensä myös viime vuosina noudatettuun julkiseen vammaispolitiikkaan. Vammaisille tarkoitetuista subjektiivisista oikeuksista on tingitty useissa kunnissa sekä harkinnavaraiset palvelut ja tukitoimet ovat joutuneet erityisen silmälläpidon kohteeksi. Kuntakohtaiset ja alueelliset erot ovat tosiasia tänään. Todelliseen yhteiskunnalliseen yhdenvertaisuuteen on vielä pitkä matka.

Maatamme kohdanneesta taloudellisesta taantumasta huolimatta meidän ei pidä menettää sitä kansallista vahvuuttamme, jota pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta edustaa. Hyvinvointipalvelujen ja laadukkaan sosiaaliturvajärjestelmän avulla aikaansaatu yhteiskunnallinen turvallisuus on osa kansantaloutemme kansainvälistä kilpailukykyä.

Arvoisat yhdistyksemme jäsenet, parhaiten jatkamme yhdistyksemme perustajien alulle laittamaa merkittävää työtä pirkanmaalaisten vammaisten oikeuksien edistämiseksi silloin, kun me osana kansallista vammaisliikettä asetamme tavoitteeksi hyvinvointivaltion ylläpitämisen ja sen edelleen kehittämisen. Näin toimien voimme parhaiten varmistaa yhteiskunnan kaikille.

Risto Mäkelä, puheenjohtaja

Kansainvälisyyden arkipäivää

Kuluva vuosikymmen on ollut käännteentekevä liiton kansainvälisessä toiminnassa. Ensimmäistä kertaa liitto määritteli kansainvälisen toimintansa arvot ja laati niiden pohjalta toimintaohjelman. Lähtökohtana on toiminta vammaisten ihmisten ihmisoikeuksien toteuttamiseksi ja syrjinnän vastustamiseksi Yhdistyneiden Kansakuntien vammaispolitiikan ajattelutavan mukaisesti. Ensimmäinen askel toimintaohjelman tiellä otettiin nimeämällä vuosi 1996 erityiseksi kansainvälisyyden teemavuodeksi.

Invalidiliitto on toiminut jo 50-luvulta lähtien eri kansainvälisissä vammaisjärjestöissä. Nyt toimintatapamme on uudelleen arvioinnin kohteena ja kansainväliselle kentälle on tullut mukaan uusina alueina kehitysyhteistyö, lähialueet ja EU:n jäsenyyden kautta syntyneet haasteet.

Euroopan Unionin jäsenyyden myötä syntynyt toiminta on luonteeltaan kaksitahoista: toisaalta Invalidiliiton tehtävänä on vaikuttaa vammaisia ihmisiä koskevaan päätöksentekoon Unionin alueella. Merkittävin yksittäinen tavoitteemme on yhdessä eurooppalaisen vammaisliikkeen kanssa saada vammaisten eurokansalaisten syrjinnän kieltävä lauseke EU:n perussopimukseen. EU:n taloudellisen integraation syventämiseen liittyvät ehdot vaikuttavat epäsuo-

rasti myös suomalaisten vammaisten ihmisten hyvinvointiin. Tehtävämme on pitää huoli siitä, että pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskuntamme perustaa ei alisteta markkinatalouden ja kilpailun koville ehdoille ja arvoille.

Toisaalta Euroopan Unioni tarjoaa vammaisille suomalaisille ja heidän järjestöilleen monenlaiset ja kiehtovat mahdollisuudet toimia mukana Unionin eri toimintaohjelmissa, yhteisaloitteissa ja kansalaisverkostoissa.

Neuvostoliiton romahdettua lähialueuetyö Viron liikuntavammaisten ihmisten liiton kanssa on ollut tiivistä. Siitä todistavat lukuisat koulutustilaisuudet, seminaarit, tutustumiskäynnit puolin ja toisin sekä humanitaarisen avun lahjoittaminen. Jo ”perinteeksi” muodostuneen lämpimän yhteistyön rinnalle virolaisten kanssa on syntynyt uusi EU-rahoitteinen yhteistyöhanke Karjalan Tasavallan Vammaisyhdistyksen ja sen paikallisyhdistysten kanssa. Pohjoinen kallottiyhteistyö syvenee ja etsii uusia muotoja. Tärkeä suunta lähialueyhteistyössä on toiminnan ja toimijoiden siirtyminen yhä enenevässä määrin liittotasolta alue- ja paikallistasoille.

Invalidiliiton ensimmäinen kehitysyhteistyöprojekti ”Apuvälineitä Afrikkaan” on päättyneessä. Pienimuotoisuudestaan huolimatta pro-

jekti on onnistunut hyvin ja asetettu tavoite on saavutettu. Meillä on täysi syy olla ylpeitä projektistamme. Käynnistetyn apuvälineiden korjaustoiminnan ja pyörätuolien valmistuksen lisäksi on tarjottu sambialaisille vammaisille henkilöille pysyvä toimeentulo ja ammattitaito.

Verrattuna moneen muuhun suomalaiseen vammaisjärjestöön — puhumattakaan muista pohjoismaisista sisarjärjestöistämme — Invalidiliitto on ottanut hyvin vaatimattoman linjan mitä tulee harjoittamaamme kehitysyhteistyöhön. Invalidiliitolla on mielestäni yhtenä maamme suurimpana vammaisjärjestönä moraalinen vastuu panostaa aiempaa voimakkaammin kehitysyhteistyön mahdollisuuksiin. Maailman yhteensä puolesta miljardista vammaisesta henkilöstä suurin osa elää kehitysmaissa ja kärsii muuta väestöä enemmän suurimmista sosiaalisista vitsauksista eli köyhyydestä, työttömyydestä ja sosiaalisesta syrjäytymisestä. Nämä asiat on kirjattu liittomme ”Kansainvälisen toiminnan suuntaviivat vuoteen 2005” toimintaohjelmaan ja meidän tulee pitää huoli siitä, että kauden ajatuksemme myös käytännössä toteutuivat.

Alueellisuus ja paikallisuus ovat yhä tärkeimpiä tekijöitä myös kansainvälisen toiminnan alueella. Kansainväliset rahoittajat kuten maailman kehitys pankit tai EU:n rakennerahastot tukevat tänä päivänä entistä enemmän pienimuotoisia, ihmistä lähellä olevia hankkeita. Vammaisten ihmisten ja heidän järjestöjensä kansainvälisissä hankkeissa tämä tarkoittaa sitä, että hankkeiden ideat ja tarpeet syntyvät vammaisten ihmisten omasta lähiympäristöstä. Suunnittelu- ja toteutustyöstä vastaavat vammaiset ihmiset itse täysivaltaistumisperiaatteen mukaisesti. Paikallisyhdistysten osallistuminen ”Apuvälineitä Afrikkaan” -keärykseen, viime vuonna käynnistynyt 19 vammaiselle invalidiyhdistyksemme jäsenelle järjestetty kansainvälistymiskoulutus sekä lähialueseminaarissa muodostunut alueiden kummiyhdistysverkosto ovat Invalidiliiton pyrkimyksiä vastata kehityksen kulkuun ja pyrkiä pois liittotasoisista ja keskusjohtoisesta kansainvälisen toiminnan mallista.

Työ on ihmisoikeus

Invalidiliitto haluaa vuoden 1997 työllisyyden teemavuodelleen korostaa vammaisten ihmisten yhdenvertaista oikeutta ansiotyöhön sekä lisätä tietoisuutta vammaisten mahdollisuuksistatyöelämässä. Lamasta hitaasti toipuva Suomi ei saa unohtaa vammaisia kansalaisiaan kun tehdään ratkaisuja työllisyyden parantamiseksi. Suomi on kansainvälisellä tasolla sitoutunut edistämään vammaisten henkilöiden työllistymistä.

Liitto haluaa vuoden aikana kiinnittää huomiota ihmisten kyvykkyyteen vammaisuuden sijasta. Vammaisten ihmisten kykyjä ja mahdollisuuksia työmarkkinoilla tunnetaan varsin vähän. Vammaisuus yhdistetään usein väärin työkyvyttömyyteen ja ympäristön esteellisyyttä pidetään työntekijän kyvyttömyytenä. Vammaisen ihmisen palkkaaminen saattaaakin kaatua pelkkään tiedon puutteeseen vamman aiheuttamista kuvitelluista haitoista. Todellisia haittoja pystytään nykyisin myös yhä paremmin vähentämään kehittyneen teknologian ja apuvälineiden avulla.

Jotta vammaisten ihmisten työkyky tulee hyödynnettyä, tulee myös eläkejärjestelmäämme tehdä muutoksia. Vaikeavammaisten nuorten suora siirtäminen 16-vuotiaana lapsilähtä työkyvyttömyyseläkkeelle ei ole tarkoituksenmukaista. Ennen eläkkeelle ohjaamista nuorten työkykyä tulee koetella käytännössä. Tarvitsemme myös lisää joustavuutta ansiotulojen ja sosiaaliturvan yhteen sovittamisessa. Osatyökyvyttömyyseläkkeen luominen kansaneläkelain mukaiseen työkyvyttömyyseläkejärjestelmään toisi mahdollisuuden tehdä työtä myös nille ihmisille, joiden työkyky riittää vain osapäivätyöhön.

Invalidiliiton puolesta kiitän Tampereen yhdistyksen jäseniä vammaisten ihmisten hyväksi tehdystä työstä ja toivon kumppanuuden jatkuvan ”Kohti yhteiskuntaa kaikille”.

Reka Hiltunen

Tampereen kaupungin vammaisneuvoston tervehdys

Tampereen kaupungin vammaisneuvosto on perustettu vuonna 1988. Se on kaupunginhallituksen asettama yhteistyöelin, jossa ovat mukana vammaisten, heidän omaistensa vammaisjärjestöjen ja kaupungin edustajat.

Vammaisilla kuntalaisilla on oikeus osallistua ja konkreettisesti vaikuttaa päätöksentekoon kaupungin hallinnossa sekä käyttää kunnan tarjoamia palveluja. Vammaisneuvosto tekee aloitteita ja antaa lausuntoja suunnittelijoille ja päätöksentekijöille sekä seuraa erityisesti vammais- palvelujen, terveydenhuollon ja kuntoutusmahdollisuuksien kehitystä kaupungissa. Hyvin tärkeitä vaikuttamistahoja ovat myös yhdyskuntasuunnittelu ja liikkumisesteetön rakentaminen. Suurimmat esteet kuntalaisten yhdenvertaisuudelle ovat kuitenkin aina näkymättömiä. Siksi pitää ennen kaikkea vaikuttaa asenteisiin.

Vammaistyö on yhteistyötä, jonka tulokset näkyvät vasta pitkällä aikavälillä. Päämääränä on "yhteiskunta kaikille". Vammaisten kuntalaisten asiat kuuluvat kaupungin jokaiselle hallintokunnalle. Myös vammaisjärjestöt ja heidän asiantuntemuksensa olisi otettava mukaan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Tällöin vammaisia henkilöitä kuunneltaisiin jo asioiden valmisteluvaiheessa; ei vasta lopputulosta ihasteltaessa tai kauhisteltaessa.

Vuorovaikutuksen vammaisten kuntalaisten ja päätöksentekijöiden välillä tulee olla jatkuvaa. Päätäjien on saatava oikeaa tietoa. Toisaalta vammaisten on tiedettävä, mistä he puhuvat ja milloin kannattaa etukäteen etsiä vahvoja tukijoukkoja. Aika usein tiedon kulku yksittäiseltä vammaiselta päätöksentekotasolle on liian vaikeaa, mikäli vammaisjärjestö ei toimi keskitetysti tiedon kerääjänä ja välittäjänä. Kyse on myös tarpeiden ja resurssien priorisoinnista ja arvokeskustelun herättämisestä.

Tampereen Seudun Invalidit ry on tehnyt arvokasta työtä liikuntavammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden, elämänlaadun ja toimintamahdollisuuksien lisäämiseksi Tampereella ja sen lähiympäristössä jo 60 vuotta. Työtä riittää tulevaisuudessakin. Onnittelemme lämpimästi merkkipäiväänsä viettävää yhdistystä ja toivomme edelleen menestystä sen monipuoliselle toiminnalle yhteisen päämäärämme saavuttamiseksi!

Reija Lampinen
puheenjohtaja

Tampereen Seudun Invalidit ry 60 vuotta

Olet saavuttanut miehen iän.

Onneksi olkoon!!!

Vaikka sinä vanhenet niin asiat, ajatukset ja ideat eivät toiminnassasi vanhene. Aktiivisena olet kehittynyt ja kehityt yhteiskunnan mukana. Näin pystyt näkemään syntyneet puutteet, ristiriidat, vaikeudet ja erityistarpeet. Toimit tilanteiden ja asioiden parantamiseksi sekä korjaamiseksi.

Minulla on ollut mahdollisuus astua tähän Sinun maailmaasi kolmatta vuotta sitten ihan uutena ja "vihreänä"

Olen kiitollinen Sinulle luottamuksestasi ja ennakkoluulottomasta vastaanotosta.

Tekemässäni työssä olen kokenut välttämättömäksi tutustua Sinuun henkilökohtaisesti. Yhteistyökumppanina olen voinut olla mukana ajamassa vammaisten etuja ja palveluja kanssasi. Yhteistyössä meillä on ollut ja on edelleenkin mahdollisuus yhdistää voimavaramme.

Toivotan Sinulle pitkää ikää ja Taivaan Isän runsasta siunausta.

Tampereen Ev.lut seurakuntayhtymän vammaistyön diakonissa

Marja-Terttu Östring

Johtaja Maarit Hirvonen

ASUMISKOKEILUA TAMPEREEN PALVELUTALOSSA

Vuonna 1993 projektiluonteisena aloitettu asumiskokeilu on vakiinnuttanut asemansa Invalidiliiton Tampereen palvelutalon palvelumuotona. Asumiskokeilu on moni- ja vaikeavammaille järjestettävä tuettu asumisjakso, jonka aikana selvitetään asumiseen ja avuntarpeeseen liittyviä ongelma-alueita, sekä kartoitetaan mahdollisuudet itsenäiseen asumiseen. Asumiskokeilua tarvitaan silloin, kun ei tiedetä minkälaisessa asumismuodossa asiakas selviytyy parhaiten.

Tampereen palvelutalossa on varattu kaksi vammaismitoitettua asuntoa asumiskokeilukäyttöön. Asunnot on varustettu monipuolisin ympäristönhallintalaittein, yksilöllisesti säädettävillä keittiökalusteilla, henkilönostolaitteilla ja sähkötoimisilla sängyillä.

Asumiskokeilujakson toteuttaa moniammatillinen työryhmä, johon kuuluu toiminta-, ja fysioterapeutti, erikoissairaanhoidtaja sekä talon johtaja sosiaalityön asiantuntemuksella. Lisäksi asumiskokeiluasukkaiden kanssa työskentelee palvelutalon kotiaavustajat sekä muu henkilökunta. Asumiskokeilujakso voi kestää yhdestä kolmeen kuukauteen, tänä aikana asukkaalle tehdään yksilöllinen asumispalveluselvitys, jossa kartoitetaan apuvälineiden ja ympäristönhallintalaitteiden ja kodin muutostöiden tarve sekä

Asumiskokeilussa harjoitellaan päivittäisten apuvälineiden käyttöä.

päivittäinen avuntarve kellonaikoinen, tavoitteena mahdollisimman itsenäinen selviytyminen asumispalvelujen avulla. Kokeilun aikana asukasta tuetaan oman elämän hallintaan ja harjoitellaan sosiaalisia taitoja ja jokapäiväisten asioiden hoitamista henkilökohtaisen avustajan seurassa.

Asumiskokeilu on myös asumisvalmennusta. Elämä vammaan tai sairauden kanssa vaatii toimintatapojen muuttamista; vammaisen rooli tulee uutena, työelämän roolit kyseenalaistuvat. Syntymästään vammaisella itsenäistyminen kotoa tai sisäoppilaitoksesta tuo uusia haasteita tai rooleja. Asumiskokeiluaikana asiakkaalle annetaan aikaa harjoitella taitojaan. Apu on aina lähellä ja työntekijät toimivat kannustajina ja ohjaajina mikäli omat taidot eivät riitä.

Päivittäisen elämän ongelmatilanteita ei ratkota asukkaan puolesta, vaan häntä tuetaan yrittämään itse. Erehtymisistä tai epäonnistumisista ei lannistuta vaan kannustetaan yrittämään uudestaan. Vammainen, itsenäistyvä nuori saa tukea opetellessaan ottamaan vastuuta elämästään ja asioistaan.

Positiivinen palaute, kannustus ja virhesuoritusten hienovarainen korjaaminen ovat päivittäisiä työvälineitä. Niiden avulla asukas luo uutta kuvaa itsestään; miten hän selviää vammansa kanssa, mitä hän osaa ja mikä vaatii harjoitusta.

Asumiskokeilu alkaa jo ennen palvelutaloon saapumista. Asumiskokeilutyöryhmän jäsenet ottavat yhteyttä asumiskokeiluasiakkaaseen ja kertovat hänelle asumiskokeilusta. Usein asukas käy ennakolta tutustumassa taloon ja silloin selvitetään asumiskokeilun tavoitteita.

Tampereen palvelutalon asumiskokeilutyöryhmän jäsenillä on jokaisella tärkeä rooli asumiskokeilun onnistumiseen; Toimintaterapeutin työalue muodostuu toimintavajavuudesta aiheutuvien haittojen vähentämisestä ja ehkäisemisestä. Asukkaan elämänlaatua parannetaan tukemalla häntä löytämään ja käyttämään mahdollisuuksia laaja-alaisesti itsestä huolehtimisen, työtoimintojen ja vapaa-ajantoimintojen alueilla. Päivittäisten toimien arvioinnin ja harjoittelun ohjauksen lisäksi toimintaterapeutti arvioi myös niissä käytettävien apuvälineiden tarvetta. Hänellä on ammattitaito myös erilaisen lastojen ja tukien korjaamiseen, tarpeen arviointiin sekä pienten lastojen valmistamiseen. Fysioterapeutin työhön kuuluu perusliikkumi-

sen arviointi; ongelmia aiheuttavien haittojen vähentäminen ja ehkäiseminen. Fysioterapeutti osallistuu asukkaan tavoitteiden mukaisesti päivittäisten toimintojen ja perusliikkumisen taitojen harjoitteluun. Myös perusliikkumisen apuvälineiden tarpeen arviointi ja hankinta kuuluvat fysioterapeutin tehtäviin.

Erikoissairaanhoidtaja huolehtii kotisairaanhoidolliset asiat ja on yhteydessä asukkaan lääkinnällistä hoitoa järjestäviin tahoihin.

Asumiskokeilun aikana pidetään kaksi palaveria asukkaan eri yhteistyötahojen kanssa. Ensimmäisessä, ns. välipalaverissa, katsotaan miten asumiskokeilu on lähtenyt käyntiin ja asetetaan lopulliset tavoitteet asumiskokeilulle. Palaverissa voidaan jo alustavasti sopia kotipalvelusta, henkilökohtaisesta avustajasta yms. järjestelyjä vaativista seikoista. Loppupalaveriin kutsutaan paikalle kaikki mahdolliset yhteistyötahot: kunnan vammaispalvelutoimiston ja ko-

Vammaismitoitetussa asunnossa selvitetään asukkaan avuntarvetta ja itsenäistä selviytymistä.

tipalvelun työntekijät, henkilökohtainen avustaja, kuntoutusohjaaja, oma fysioterapeutti, lähiomaiset, kaikki ne tahot jotka mahdollistavat asukkaan selviytymisen kotona. Asumiskokeilujaksosta annetaan kirjallinen lausunto asukkaalle sekä asumiskokeilun maksavalle taholle.

Asumiskokeilussa oli vuonna 1996 yhteensä 17 vaikeavammaista henkilöä ja asumiskokeilupäiviä kertyi yhteensä 612. Asumiskokeiluasukkaat tulivat ympäri Suomea; Pieksämäeltä, Forssasta, Laitilasta, Tampereelta ja lähikunnista. Yhteistyötä on tehty TAYSin kuntoutusosaston kanssa, josta on tullut useita asukkaita asumiskokeiluun. Myös Käpylän kuntoutuskeskus on käyttänyt asumiskokeiluumme kartoittamaan vastavammautuneen asiakkaansa kotona selviytymistä ja asumispalvelujen tarvetta.

Asumiskokeiluasukkaina on ollut onnettomuudessa vammautuneita henkilöitä, itsenäistyviä vaikeavammaisia nuoria ja vaikeaa etenevää sairautta esim. MS-tautia sairastavia sekä aivo-
halvauksen jälkitilaa sairastavia vaikeavammaisia henkilöitä. Lähes kaikki

asumiskokeilussa olleet ovat pystyneet aloittamaan tai jatkamaan itsenäistä asumista räätälöityjen asumispalvelujen ja henkilökohtaisten avustajien, sekä sopivien apuvälineiden avulla.

Vaikeavammaisten kuljetuspalvelua 22 vuotta Tampereella

Vuonna 1975 aloitti Tampereella ensimmäinen pyörätuolitaksi toimintansa. Tänä aikana on kehitys ollut melkoista ajatellen tänä päivän kuljetuspalveluiden tasoa. Kuitenkaan tänä päivänäkään ei voida sanoa, ettei kehitystä tarvitsisi jatkaa ja saada kuljetuspalvelut tasavertaisiksi vammattomiin kansalaisiin nähden.

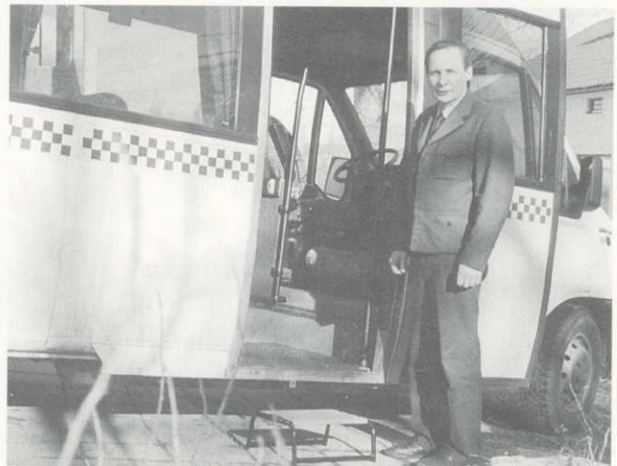
Autoilija Arvo Laine on ollut invataksitoiminnassa aivan alusta alkaen. Seuraavassa on hänen ajatuksiaan matkan varrelta.

Invataksit ja invalidien matkustaminen

Invalidiliitolla ja sen paikallisyhdistyksellä Tampereen Seudun Invalidit ry:llä on aikojen kuluessa ollut merkittävä tehtävä jäsentensä monimuotoisen liikkumisen laadullisessa kehittämisessä virkistys- ja asioimismatkojen saamiseksi nykytasolle. Vuonna 1975 saatiin Tampereelle ensimmäinen pyörätuolitaksi, tämän taksin saamisessa ja sen palveluiden kehittämisessä on TSI yhdistyksellä ollut ratkaiseva merkitys. Taakse on jäänyt se aika, jolloin vaikeavammaisia ihmisiä piiloteltiin kotona tai suljettiin laitoksiin.

Nykyisen kansainvälisestikin korkean liikku- mistason saavuttamisessa on TSI yhdistys järjestönä sekä yhdistyksen yksityiset jäsenet tehneet suuren työmäärän, jonka tuloksista saa hyödyn koko yhteiskunta.

Monilla paikkakunnilla Suomessa on invataksipalveluiden kehittämisen esteenä sekä jarruna olleet tavalliset taksit, taksiyhdistykset ja taksi-

Autoilija Arvo Laine

liitto. Kehityksen hitaudesta johtuvat turhat kustannukset ja autojen huono saanti on ongelmana vielä tänäkin päivänä. Asioihin korjausta saadaan vain yhteistyöllä kaikkien osapuolten kesken. Uusien liikennelupien myöntämiseen toivoisin suurempaa asioihin paneutumista, sillä hyvin toimivat kuljetuspalvelut eivät lisää kustannuksia, oli maksajana yksityishenkilö, kunta tai joku muu.

Eri puolilla Suomea on käynnissä monenmuotoista yhteiskunnan rahoittamaa kokeilua. Tampereen seudulla ollaan mukana kehityksessä, vaikka ei saadakaan tarpeellisia tukimarkkoja.

teksti: Kari Vuorenmaa

**TAKSIT 8 matkustajaa
INVATAKSI
PIKKUBUSSIT,
10-13 matkustajaa**

Tilaukset:

ARVO LAINE

Tampere
puh. 0400-655290 tai
(03) 2655 290

Palvelulinja 10

Tampereen kaupungin liikennelaitos aloitti joulukuussa 1996 yhteistyössä kaupungin sosiaali- ja terveystoimen kanssa palvelulinjakokeilun. Sosiaali- ja terveystoimen puolelta kokeilun lähtökohtana on tutkia erilaisia mahdollisuuksia, joita käyttämällä esimerkiksi vammaiset voivat tasavertaisesti muihin nähden käyttää julkisia palveluita, tässä tapauksessa liikennevälineitä. Kokeilussa yksi liikennelaitoksen matalalattiatibussi kulkee tietyin perustein suunniteltua reittiä ja autossa on avustaja. Kokeilu jatkuu tämän vuoden syksyyn.

Nysse menee

Tämän seitsemän kilometriä pitkän länsi- ja keskikaupunkia kiertävän reitin varrelle sijoittuu tärkeitä virastoja ja laitoksia, pankkeja, apteekkeja, kauppoja (Anttila, Sokos, Kauppahalli), kouluja, KELA, Metso, Lapinniemi ja mm. Tammelan palvelukeskus. Palvelulinjakokeilun alussa sen vaikutuspiirissä oleviin talouksiin jaetusta esitteestä selviää lisäksi, että reitin varrella osuu lukuisia vammais- ja terveysjärjestöjä.

Liikennepäällikkö Harri Savontauksen mielestä kokeilun tulee olla riittävän pitkä, jotta tieto linjasta ehtii varmasti kaikille ja koska vasta käytännössä linjalla matkustettaessa oppii tietämään mikä pysäkki on lähin mihinkin paikkaan. Myös eri vuodenaajoista on oltava kokemusta, ennen kuin päätöksiä jatkosta tehdään. Vaikka palvelulinjakokeilu painottuukin liikuntaesteisille ja vanhuksille tarjottavaksi kulkuvaihtoehtoksi, on syytä muistaa, että kaikki liikennelaitoksen bussit on tarkoitettu kaikille matkustajille. Missään tapauksessa ei ole niin, että tätä palvelulinjaa saisivat käyttää vain tietyt ryhmät.

Palvelulinjan matkasta peritään normaali matkan hinta. Lastenvaunujen kanssa tai pyörätuolilla liikkuvat avustajineen pääsevät maksutta. Kaikki 65 vuotta täyttäneet tamperelaiset pääsevät puolella hinnalla klo 9 ja 14 välillä matkustaessaan ja tamperelaiset rintamatunnuksen omaavat veteraanit ilmaiseksi tuona aikana. Palvelulinja liikennöi arkisin klo 7.50–15.10.

Ja sitten kyytiin!

Tein elämäni ensimmäisen bussimatkan reittiliikenteessä olevalla linja-autolla. Palvelulinja-autoon pääsi sähköpyörätuolilla, kesäkelillä, ruuhkattomana aikana, sopivankorkuiselta rotvallilta luiskaa pitkin helposti ja nopeasti. Autossa ei ollut muita pyörätuoleja eikä lastenvaunuja, joten tilaa ainakin tuolla kerralla oli reilusti. Avustaja sitoi pyörätuolin turvavyöllä kiinnikkeisiin ja ei-kun-menox.

Koska asun kaukana palvelulinjakokeilun reitistä, en pysty hankkimaan siitä kokemusta ja mahdollista hyötyä omaan elämään, mutta toivon, että bussikaluston kehittäminen mahdollisimman monille sopivaksi lisäisi vaihtoehtoja kulkemisessa. Jos tarvetta esiintyy riittävästi, voidaan tulevaisuudessa harkita autoihin jopa hydraulisia nostimia, kaavailee Savontaus. Linjan kiireettömyys ja kuljettajan ja autossa olevan avustajan palveluhenkisyys rohkaisevat kyytiin varmasti myös sellaisia matkustajia, jotka eivät normaalisyykkeessä selviä.

Kaija Salmela

P.S. Palvelulinja-autosta sai jopa ostaa postimerkkejä ja siinä oli postilaatikko.

Lähteet: Liikennepäällikkö Harri Savontaus, haastattelu. Palvelulinja-auton kuljettaja Jorma Hakala, haastattelu. Liikennelaitoksen esite.

KILPATEHTÄVÄ PERHEEN NUORILLE

Kesän lomakautta odotellessasi voit osallistua tähän kilpailuumme:

Keksi sanasta **AITORANTA** uusia sanoja!

Siis järjestelemällä sanan kirjaimia uudelleen voit muodostaa sanoja, joiden tulee olla suomenkielisiä ja perusmuodossa. Myös erisnimet käyvät. Jokaista kirjainta saa uudessa sanassa olla korkeintaan niin monta, kuin sitä on sanassa AITORANTA.

24.7.
-i

Alkuun päästäksesi voit käyttää tämän sivun kuvia vihjeinä!

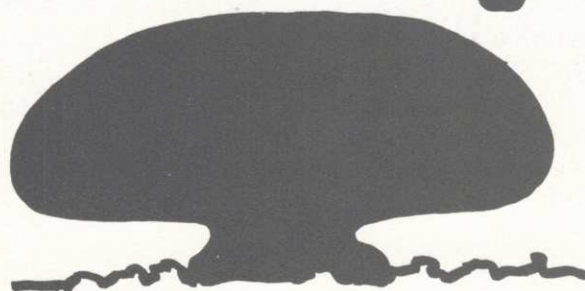
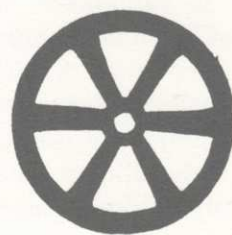
Kilpailuaikaa on elokuun loppuun saakka, jolloin viimeistään odotamme vastauksesi olevan toimistossamme, osoite:
Kuninkaankatu 36 B, 33200 Tampere

Liitä mukaan nimesi ja osoitteesi.

Kolmelle eniten sanoja keksineelle lähetämme kirjapalkinnon.

ILOISTA JA KEKSELIÄSTÄ MIELTÄ!

TERVEISIN TOIMITUSKUNTA

Meiltä ja muualta, Invalidiliiton kansainvälisyyskoulutuksesta

Kansainvälisyysteemaan liittyen on Invalidiliitto aloittanut jo viime keväänä jäsentensä kouluttamisen toimimaan yhteyshenkilöinä erilaisissa kansainvälistä toimintaa käsittävissä tilanteissa. Tampereella asuvat yhdistyksemme jäsenet Pirjo Heiskanen ja Kirsi Terrinen kuuluvat niihin kahteenkymmeneen, jotka noin kuudestakymmenestä koulutukseen hakeneesta hyväksyttiin.

Invalidiliiton tarkoituksena on kouluttaa resurssihenkilöitä toimimaan niin paikallisella, alueellisella, kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Mitä enemmän esimerkiksi yhdistyksissä koulutukseen osallistuneiden tietoja ja taitoja voidaan hyödyntää, sitä paremmin tavoitteeseen on päästy; kansainväliset vierailut ovat oiva esimerkki käytännön työstä.

Pirjo ja Kirsi kertovat, että koulutukseen kuuluu yhteisiä lähikoulutusjaksoja, itsenäisiä ja pienryhmäopiskelua sekä opintomatka pienemmissä ryhmissä johonkin valitusta kohteesta. Invalidiliitto oli sopinut kohdemaan ja partnerin etukäteen.

Pirjo ja Kirsi ovat nuoria ja kielitaitoisia. Kirsiellä on kokemusta työskentelystä Sveitsin saksankielisessä invalidiliitossa. Pirjo kertoo lähtökohtanaan koulutukseen hakeutumisessa olleen halun toimia itse muiden vammaisten hyväksi ja kansainvälisyys kiehtoo molempia.

Matka tehtiin itse

Marraskuussa 1996 Pirjo ja Kirsi olivat opintomatalla Italiassa, Roomassa. Heidän ryhmäänsä kuului 13 henkilöä eri puolilta Suomea, näistä noin puolet oli avustajia, ja matkan valmistelu alusta asti itse oli osa koulutusta: budjetin laatiminen, lentojen ja majoituksen järjestäminen, ohjelman valmistelu, yhteyshenkilöt, avustajat, tulkki . . .

Rahoitukseen saatiin 50 prosenttia EU:n Helios-ohjelmasta, 25 prosenttia Invalidiliitosta ja 25 prosenttia piti hankkia itse. Yhdistyksemme tuki taloudellisesti tätä matkaa, joka oli viikon mittainen.

Käytännön järjestelyiltään matka onnistui erinomaisesti, vaikkakin Suomessa matkatoimisto oli ehdottanut, että ettekö te voisi mennä johonkin muualle, kun siellä Roomassa on niin paljon portaita! Tässä ryhmässä oli useita pyörätuolilla liikkuvia.

Avointa mieltä ja uteliaisuutta — palkintona valtava kokemus

Tämän ryhmän varsinaisia tutustumiskohteita olivat sosiaaliset kooperatiivit. Italialaiseen kulttuuriin, vammaishuoltoon sekä vammaisiin ja

muihinkin ihmisiin tutustuminen osoittivat, että ongelmat eri maissa ovat pohjimmiltaan melko samankaltaisia. Apuvälineiden saannissa Italian pohjois- ja eteläosien välillä on eroja, henkilökohtaiseen avustajaan verrattavia avustajatunteja voi saada, mutta leikkauksia on ollut pakko tehdä. Eläkkeet ovat pieniä. Suomalaisiin subjektiivisiin oikeuksiin verrattavia oikeuksia palveluihin ja apuvälineisiin ei ole.

Katukuvassa vammaisuus näkyi ääripäineen: kuihtunut, kyynärsauvoihin nojaava kerjäläinen ja omalla loistoautollaan liikkuva pyörätuolin käyttäjä.

Onnistuneen ja antoisan matkan jälkeen Invalidiliiton koulutus tämän ryhmän kohdalla jatkuu vielä ensi kevääseen. Samalla kun Pirjo Heiskanen ja Kirsi Terrinen edelleen puhkuvat intoa onnistumisen kokemuksestaan, he todellakin toivovat, että heille "olisi käyttöä" Invalidiliiton alueiden ja yhdistyksien kansainvälisissä hankkeissa ja tehtävissä sekä niiden käynnistämisessä.

Kaija Salmela

Rokkia roomalaisittain.

Matti Kallio
kunniaapuheenjohtaja

60 vuotta työtä vammaisten oikeuksien puolesta

Yhdistyksemme juhluvuoden toimintasuunnitelman otsikkoteksti on valittu kuvaamaan sitä mitävää työtä, jota yhdistyksemme on Invalidiliiton vanhimpana yhdistyksenä ollut tiiviisti mukana toteuttamassa.

Kulunut kuusi vuosikymmentä vammaistyötä on sellainen taival ja työsaika, että sen puitteissa tuntee tänään tarvetta nöyrtyä ajattelemaan niitä toimintamme alkuvuosia, joiden aikana ponnisteltiin sen puolesta, että vammaiset tunnustettaisiin ihmisinä ja kansalaisina.

Mutta totuus oli, että tuolloin 12.4.1937 keskusteltiin yhdistystä perustettaessa siitä, voivatko raajarikot perustaa yhteisön, joka ryhtyy vaatimaan hyväntekeväisyyden ja armopalojen sijasta oikeuksia ja oikeutettuja palveluja invalideille. Tänään kuusi vuosikymmentä myöhemmin tiedämme, että nämä rohkeat osatoverimme sekä heitä seuranneet alkutaipaleemme jäsenet ovat onnistuneet tavoitteissaan. Tänään istumme samassa pöydässä päättäjien kanssa neuvottelemassa meitä koskevista asioista. Nykyisin puhutaan asiantuntemuksemme hyväksikäytöstä ja oikeuksista sekä sovellutuksista, jotka kuuluvat meille invalideille.

Mutta ennenkuin on päästy tähän nykypäivään, on tehty mittava työsaika, jonka tuloksena aineellinen perusturvallisuutemme on kutakuinkin kunnossa ja harvemmin meitä koskevia päätöksiä tehdään sääliin perustuen. Huolimatta viime vuosien lamasta ja työttömyydestä elämme edelleen kuitenkin maassa, jonka sosiaalipolitiikka on korkeata tasoa.

Osasy edelläkerrotuun on yhdistyksen rinnalla toimiva voimakas keskusliittomme, Invalidiliitto, jonka mittavat saavutukset maamme vammais-

huollon kehittämisessä ovat tunnustettuja. Täntään on myös todettava, että päättäjät tiedostavat vammaisjärjestöjen osallistuvan ja seuraavan yhteiskunnan toimintoja ja ottavan kantaa, jos vammaisten oikeutettuja tarpeita jätetään huomioidatta. Tampereen Seudun Invalidit ry on vastaavalla tavalla aina saanut osakseen arvostusta oman kotipaikkansa luottamus- ja virkamiehiltä. Yhdistyksemme on aina tunnettu siitä, että toimintamme on ollut kautta aikain pitkäjännitteistä ja siksi myös hyväksytyä.

Edellä kerrottu pätee myös Invalidiliittoon, jonka johtelimissä ja toimikunnissa yhdistys on aina ollut edustettuna, seikka jolla on ollut suuri merkitys yhteistyössä liittomme suuntaan ja osittain kuntaamme, joka jo kymmenen vuotta takaperin luovutti yhdistykselle tunnustuksena Tampereen juhlamitalin.

Tampereen Seudun Invalidit ry:n kuusi vuosikymmentä kestänyt toiminta on sisältänyt mittavan määrän henkilöitä, jotka ovat voimiaan säästämättä olleet kehittämässä suomalaista vammaistyötä niin valtakunnallisella tasolla, kuin kotipaikkakunnallaan. Heille kuuluu kiitos tämän päivän vammaisten olosuhteista, jotka ovat aivan toista kuin ne alkuvuosien olosuhteet, joita veteraanimme lähtivät kehittämään. Useimmiten itse näkemättä alulle laittamansa työnsä tuloksia. Näitä asioita meidän nykyisten vammaisten kannattaisi miettiä silloin, kun tuntuu, että emme saa mitään palveluja.

Yhdistyksemme juhluvuoden tunnus 60 vuotta työtä vammaisten oikeuksien edistämiseksi ei ole pelkkä korulause, vaan se on myös velvoittava kehoitus jatkaa työtämme ja siten edistää toimintaamme, jonka veteraanijäsenemme ovat meille jättäneet.

Pöytäkirja, tehty Tampereen Raajavirkkoyhdistyksen perustamisessa kokouksessa Tampereen Kaupunkinatalolla 12. p:n huhtikuuta 1937.

Puhetta johti toimitusjokelaja Emil Viljanen ja pöytäkirjaa piti maslari Sinari Antero. Saapuvilla oli 13 henkilöä.

4 p

Kokous päätti yksimielisesti perustaa yhdistyksen nimeltä: "Tampereen Raajavirkkoyhdistys". Tämän jälkeen luettiin ja hyväksyttiin yhdistyksen perustamis- ja sääntökirja ja siihen liittyvät säännöt.

Tästä se alkoi. Ote perustavan kokouksen pöytäkirjasta.

Yhdistys perusti oppilasompelimon v. 1941. Toiminta jatkui 1950-luvulle saakka.

Päärakennuksen keittiön hellaa siirretään sisälle. Kuva vuodelta 1955.

Yhdistyksen toimisto- ja kerhotila Kuninkaankadulla n:o 36. Ostettu yhdistykselle 1939.

Vappu vuonna 1955. Vanha kerhohuone.

Vuosikokous 12.2.1950 Tampereen VPK:n juhlasalissa.

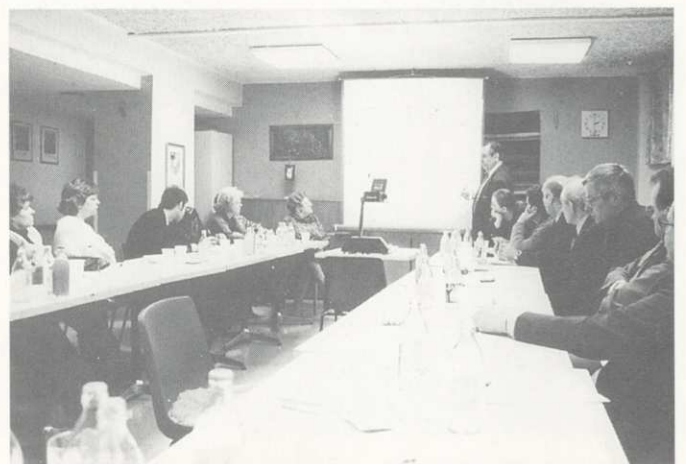
Invalidiliiton poikaleiri Aitorannassa 1957, osallistujia 102.

Aitorannan vanha sauna palveli kanttiinina 1960-luvulla

Aitorannan päärakennus 1956.

Yhteispalaveri Turku-Vaasa-Tampere kerhohuoneella 1960-luvulla

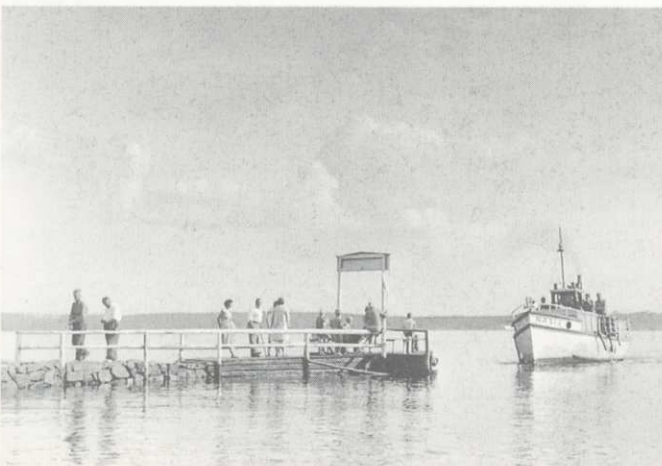
"Joukkoliikenne kaikille" -kampanjan mielenosoituskulkue Tampereella 1980.

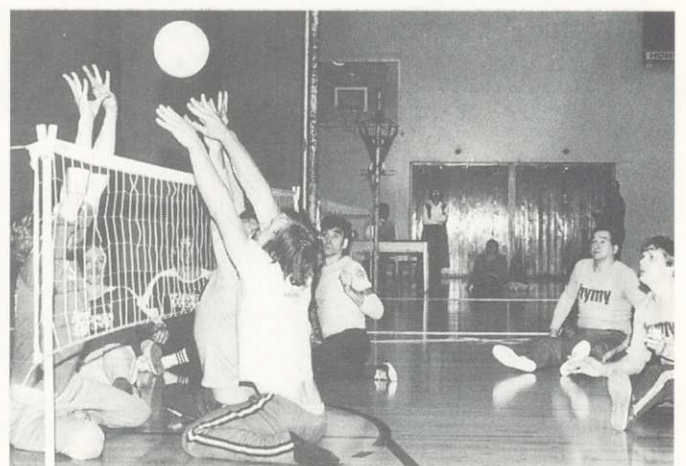
Lounas Aitorannassa 1967.

Olympiavoittajat New York 1984.

Aitorannan laituri. M/S Näsi liikennöi vuoteen 1975.

Voittoisa istumalentopallojoukkue.

Yleisötilaisuus Suoseurassa

Lähes päivittäin luetellaan radiossa, televisossa ja lehdissä menovinkkejä. Erilaiset yhteisöt, kunnat, opinahjot, harrastuspiirit ja vaikka mitkä ilmoittavat toiminnastaan näissä usein maksuttomissa kanavissa. Julkaistavat tiedot sisältävät tapahtumista ajan, paikan, aiheen, esiintyjän, mahdolliset ilmoittautumis- ja osallistumismaksut, bussiyhteyden ym. tärkeää.

Mutta puuttuuko jotakin?

Tampereen puhelinluettelon tilaajahakemistossa on rasteja liikelaitosten, virastojen ja muidenkin nimien jälkeen. Rastien määrän perusteella liikunta- ja näkövammaiset saavat tietoa näiden kohteiden liikuntaesteistä.

Olen päättänyt kiinnostua suoseuran toiminnasta. Liikuntavammani vuoksi en ole koskaan käynyt suolla, mutta radiosta kuulin, ettei seura kokoonnukaan mättäällä, vaan jonkin kerrostalon rapussa E.

Onko talossa portaita, onko hissiä? Mahdollisesti luiskaa? Näitä tietoja ei ole vielä rästetty puhelinluetteloon. Näppärästi nämä tiedot olisi kerrottu radiossa! Myös lehtien muisti- ja toimintapalstoilla tiedot liikuntaesteistä voisivat olla yhtä itsestään selvästi, kuin kellonajat. Tämä edellyttää tietenkin tilaisuuksien järjestäjiltä hieman aktiivisuutta, mutta vakiinnuttuaan käytäntö palvelisi kaikkia olematta erityistietoa erityisryhmille.

Kaija Salmela

ELEKTRONISET JÄRJESTELMÄT OVAT ERIKOISALAAMME

Pikosystems Oy on Proteesisäätiön omistama elektronisten järjestelmien suunnitteluun ja myyntiin erikoistunut tytäryhtiö.

Suunnittelemme vanhainkotien ja palvelutalojen, sairaaloiden sekä laitosten yksilöllisiin tarpeisiin soveltuvia elektronisia laitejärjestelmiä ja apuvälineitä.

- DEMENTOITUNEIDEN KULUNVALVONTA
- PÄÄLLEKARKAUSHÄLYTTIMET
- LANGATON HOITAJAKUTSU
- VANHUSTEN TURVALLISUUTEEN:
  - HELLÄHÄLYTTIMET
  - TURVAPUHELIMET
- VAMMAISTEN YMPÄRISTÖNHALLINTAJÄRJESTELMÄT
- INVA-AUTOILUN APULAITTEET JA ASENNUKSET
- KOMMUNIKOINTIJÄRJESTELMÄT

Meiltä saat laitejärjestelmien lisäksi kaiken suunnittelussa tarvittavan tuen. Tervetuloa tutustumaan pysyvään näyttelyyn/testaustiloihimme.

KYSY LISÄÄ !

PIKOSYSTEMS OY / Proteesisäätiö
Kalevantie 5, 33100 Tampere
Puh. 03-212-6100
Fax. 03-212 6434

Elämänlaatua liikunnasta

Kaikkihan pitävät liikunnasta, vai pitävätkö? Tosiasiassa liikunta, aina kunto- ja hyötyliikunnasta huippu-urheiluun asti, on sellainen asia, josta mielipiteet vaihtelevat suuresti. Kilpaurheilun vastustajat puuttuvat urheiluun ja sitä kautta saavutettavaan menestykseen erittäin kriittisesti väittämällä urheilijoiden olevan narcissistisia yksilöitä, jotka kuitenkin ovat joko lääketieteen tai markkinavoimien sätkynukkeja. Tässä roolissaan urheilijoiden väitetään alistuvan rahan valtaan niin, että he uhraavat jopa terveytensä saavuttaakseen kielletyillä aineilla entistä parempia tuloksia ja tyydyttääkseen näin omia sponsoreitaan.

Liikuntaan suhtaudutaan meillä länsimaisessa kulttuurissa siten, että siinä korostuvat aina saavutukset, suoritukset, menestyminen ja edistyminen. Tämä on nähtävissä jopa silloin, kun puhutaan kuntoliikunnasta. Meillä korostetaan yksilön ylivoimaisuutta muihin kilpailijoihin nähden. Siis vasta kun tulokset paranevat, niin voit olla itseesi tyytyväinen. Aiheellisesti kysynkin, mikä merkitys liikunnalla on tällaiselle henkilölle, joka kenties koskaan ei ole riittävän hyvä ts. ei menesty muihin kilpailijoihin verrattuna? Tuottaako liikunnan harastaminen hänelle sellaista mielihyvää, jolla on merkitystä hänen elämänsä laadulle? Voiko jatkuva epäonnistuminen tuottaa onnistumisen kokemuksia ja tuntemuksen siitä, että olen hyvä?

Itämaisessä kulttuurissa sen sijaan liikunnan avulla yritetään löytää yksilökohtainen henkisen ja ruumiillisen puolen tasapaino. Siis liikunnan perustana on jokaisen yksilökohtainen keho ja mielenlaatu, jotka yritetään saada mahdollisimman harmooniseen tilaan. Tasapainon löytämiseksi ei kilpailla, vaan yritetään etsiä omat vaikat

ka puutteellisetkin voimavarat, ja valjastaa ne oman elämän rakennusaineiksi. Perusajatukseksi on se, että yksilö pyrkii itse löytämään omat voimavaransa ja liikunnalliset mieltymyksensä, joita hän sitten voi mielensä mukaan toteuttaa joutumatta vertaamaan suorituksiaan kenenkään toisen kanssa.

Uskoisin, että juuri tällainen itämaisen kulttuurin perusajatus, sopisi hyvin koko erityisliikunnan pohjaksi. Kun erityisliikuntaan laskeetaan kuuluvaksi kaikki ne liikuntaa harrastavat ihmiset, joilla on joku liikuntaa haittaava, hidastava tai rajoittava tekijä, aika moni suomalainen on ainakin jossain vaiheessa elämässään erityisryhmään kuuluva. Ajatellaanpa vaikka liikunta- ja tukielinvamamisia, aistivamamisia, ylipainoisia, mielenterveysongelmasta kärsiviä ja eri toipumisvaiheessa olevia, niin joukko on melko suuri. Ei siis ole samantekevää, minkälainen merkitys liikunnalla on heille.

Jos näihin ryhmiin kuuluvat ihmiset kokevat, että omaehtoinen liikunta rajoituksista huolimatta tuottaa heille mielihyvän kokemuksia, on selvää, että silloin liikunnalla on vaikutusta heidän elämänlaatuunsa. He kokevat, että myönteisiä liikuntakokemuksia ja onnistumisen elämyksiä voi kokea muuallakin kuin voittamalla vastustajan veren maku suussa. Yksikin myönteinen liikuntakokemus voi olla lähtökohdana vaikkapa sille, että uskallaan lähteä ulkoilemaan päivittäin. Siis selkeästi elämänlaatua kohottava tapahtuma. Kun itse on tyytyväinen itseensä ja omaan selviytymiseensä, uskaltaa rohkeammin lähteä kokeilemaan omia liikunnallisia valmiuksiaankin.

Näitä liikunnallisia valmiuksiaan on hyvä käydä testaamassa vaikkapa tutussa liikuntaryh-

mässä. Vammaisten liikuntaryhmät ovat juuri tällaisia sosiaalisia tapahtumia, missä jokainen voi liikkua omien voimiensa ja edellytystensä mukaan. Lisäksi ohjattu liikuntatuokio on suunniteltu siten, että liikkeet ja suoritukset voidaan tehdä juuri omat liikuntarajoitteet mahdollisimman hyvin huomioonottaen.

Liikuntatiloihin on useimmiten esteetön pääsy myöskin pyörätuolin käyttäjille, mikä ennestään vahvistaa itsenäistä selviytymistä arkipäivän asioista. Se motivoi kenties aktiisempaan liikuntaan ja sitä kautta kohottaa liikkujan elämi-

sen laatua. ”Vaikka liikkumisessani onkin rajoitteita, se ei estä minua kokonaan liikkumasta. Minulla on vain oma tapani liikkua ja minä nautin siitä.”

Kun liikuntasuorituksen jälkeen tuntee tällaista tyytyväisyyttä ja hyvää oloa, voi olla varma siitä, että on löytänyt itselleen juuri sopivan tavan liikkua. Juuri silloin on löytänyt liikunnasta sen keskeisimmän idean — elämänlaatua rikastuttavan tekijän

Satu Tahlo-Jortikka

TAMPEREEN SEUDUN INVALIDIT RY

JAOSTOT

Kerhohuoneella Kuninkaankatu 36 B
kokoontuvat:

HYVÄNOLONKERHO

vastaava Ensio Jortikka
tiistaisin klo 13-15

ASKARTELUKERHO

vastaava Sinikka Niiranen
tiistaisin klo 15-17.30

NAISTOIMIKUNTA

vastaava Sinikka Niiranen
tiistaisin klo 17.30-19
parilliset viikot

JUTTU-TUPA

vastaava Anja Jortikka
perjantaisin klo 9-12

VAMMAISTEN LASTEN VANHEMPIEN TOIMIKUNTA

kokoontuvat keskenään sovittuina aikoina

URHEILU

BOCCIA

vastaava Ensio Leppänen

PYÖRÄTUOLIKORIPALLO

vastaava Tapio Nikunoja

AMMUNTA

vastaava Eero Sorvali

JOUSIAMMUNTA

vastaava Mikko Koskinen

HIIHTO/KELKKAHIIHTO/ PULKKAHIIHTO/PYSTYHIIHTO

vastaava Jouni Rantanen

ISTUMALENTOPALLO/KENKO

vastaava Satu Tahlo-Jortikka

PENKKIPUNNERRUS

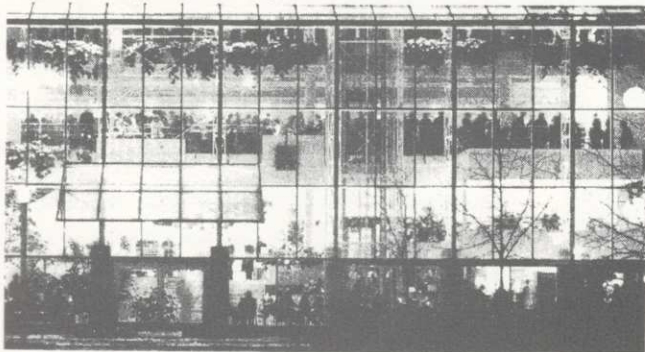
vastaava Olli Salpakoski

YLEISURHEILU

vastaava Jouni Rantanen

Tampere-talon kokouspaketti

Tampere-talo tarjoaa upeat puitteet niin pienille kuin suurillekin kokouksille. Kokouspaketin hinta on vain 145 mk päivä /henkilö, sisältäen kokoustilan, AV-välineet ja alv:n, vaatesäilytyksen ja ruokailun. Kysy uutta Tampereenkielistä ruokalistaa!

 Tampere-talo

Tampere-talon kongressitoimisto ja Tampere-talon Arctia Ravintolat.
Yliopistonkatu 55, 33100 Tampere.

Palveluksessasi Ulla Jussila, Pirkko Kuivanen ja Maarit Mikkola kongressitoimistosta ja Tiina Rintamäki-Lehtinen Arctia Ravintoloista.

Puhelin (03) 243 4111, fax (03) 243 4199

POHJOLA-YHTIÖT

Pirkka-Hämeen yrittäjäryhmä

p. 010 558 410

TERVETULOA NUUTAJÄRVEN LASIKYLÄÄN

LASINPUHALLUSTA
TEHDASMYYMÄLÄ
LASIGALLERIA
PRYKÄRI-LASIMUSEO
CAFÉ DEPONT
PRUUKIN PAJAT

• NUUTAJARVI
1793

NUUTAJÄRVEN LASI
31160 Nuutajärvi 020439 3527
Tehdasmymälä kesä-elokuu 9-20
avoinna: syys-toukokuu 10-18

- Koko perheen ostospaikka -

 LÖYTÖTAVARATALO

- KESKUSTA
Verkatehtaank 4, ark. 10-18, la 9-15 Puh. 03-222 3440
- LIELAHTI
Harjuntausta 4, ark. 9-20, la 9-18 Puh. 03-344 0333
- KULJUN
KARTANO, ark. 9-20, la 9-17 Puh. 03-367 6970

OY TEBOIL AB

LÄNSI-SUOMEN
ALUE

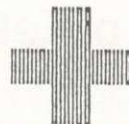
Tampere
Puh. 03-2176 111

**TEHDAS
TUOTE OY**
MYYMÄLÄ

NOKIANVALTATIE 25
37100 NOKIA
(03) 342 3560
ark. 9-17, to 9-18
la 9-13

Edullisesti Nokian saappaita ja jalkineita I- ja II-laatuja, Nokian Paperin tuotteita, käytävä- ja kynnysharjat, sadeasuja, rullaverhoja, sukkia, laukkuja, ym.

**SUOMEN
PUNAINEN RISTI
VERIPALVELU**

Säkkiväline

Puhtaanapito

- jätehuoltopalvelut, myös vaihtolava- ja tilauskuljetukset
- viemärihuoltopalvelut, mm. huuhtelut, kaivojen ja säiliöiden tyhjennykset
- teollisuuden puhtaanapitopalvelut

Tampere puh. 03-317 6400
Päivystys 24 h 049-623 003

YIT-SERVICE

EDULLISET AUTOKAUPAT

- ostamme
- myymme
- vaihdamme/myös moottoripyörään

HYVÄT RAHOITUSMUODOT
jopa ilman käsirahaa

Avoinna:
ark. 9-18
la 9-14

Papinkatu 20, puh. 213 1141

TAMPERE, Lakalaivankatu 3, puh. 03-2888111

LUMIMIES HELKAMA FORSTE OY

Kuivakorventie 1, 30300 Forssa
Puhelin (03) 41 561, Telefax (03) 422 2212

Teollisuusneuvos, kultaseppä ja
keräilijä Kustaa Hiekan kotimuseo

HIEKAN TAIDEMUSEO

Pirkankatu 6, 33210 Tampere
puh. (03) 212 3973, vahtimestari 212 975

Avoinna: ke-to 15-18, su 12-15 (muulloin sopim.)
Suljettu juhlapäivinä ja niiden aattoina.

Tampereen seurakuntien kurssikeskus

ILKKO

voi palvella Sinuakin

- Koulutukset ja kokoukset
- Kurssit ja leirit
- Majoitus - ruokailut
- Takat ja saunat
- Luontoa ja virkistystä
- Tasokas palvelu.
- Kangasalla 12 km Tampereelta

*Tervetuloa
Soittele!*

ILKON KURSSIKESKUS

Ilkontie 16, 36220 Kangasala
puh. (03) 3645 734, fax (03) 3645 191

HÄMEENKORVA

Tuomiokirkonkatu 34 A
33100 T.re Puh. 03-2130444, 2130454

KORVA-, NENÄ- JA KURKKUTAUTIEN TUTKIMUS- JA HOITOKESKUS
- KUULONTUTKIMUKSET
- ALLERGIATESTAUKSET
- ALAAN LIITTYVIÄ KIRURGISIA TOIMENPITEITÄ
- NENÄN SIVUONTELOIDEN, KAULA JA SYLKIRAUHASTEN ULTRAÄÄNITUTKIMUKSIA
- NENÄN JA SIVUONTELOIDEN TAHYSTYKSIÄ
HÄMEENKORVA NOKIA
Välimäenkatu 23, Puh. 3415777

KUULOKOJEIDEN ERIKOISLIKE
KUULOKOJEPALVELU RITVA RANTANEN
Tuomiokirkonkatu 34 A T.re puh. 03-2130393

INVA-TAKSI
MARKO VÄSTILÄ
TAMPERE
Palveluksessanne
p: 049- 636432

Jussilan
LEIPOMO

Takojankatu 6 33540 Tampere Puh. 03-2550180

Hämeenkatu 20 Tampere Puh. 010515331

Yrittäjäin Fennia

Turvallisuuden asiantuntija

Hämeenkatu 4, 33100 Tampere • Puh. 03-2483111, fax 03-2129663

UPOFLOOR

PETTÄMÄTÖN LATTIA

PLASTIROLL OY

Vaasantie Ylöjärvi
uh. 348 1000

TT Tieto Oy
Palvelut ja Kuljetus

PL 262
33101 Tampere
Puh. (03) 316 5340, Fax (03) 316 5770

Kvaerner Steamservice Oy

Box 144, Kelloportinkatu 1 D
33101 Tampere
Puh 03 - 242 9111
Fax 03 - 242 9300

Nikander ja Wiinikka oy
100 vuotta

Nahat Kankaat Koneet
Tarvikkeet Hoitoaineet

Tukkuhinnoin myös pienasiakkaille!

Pöytäsarankatu 1 33900 Tampere
Fax 03-3580299 Puh. 03-3580200

Ideariihii, saunailta vai
seminaari?

HERMIA

Hermiasta löydät sopivat, edulliset tilat erilaisiin tapahtumiin.
Kysy lisää: Hermia Tilapalvelut, Tampereen Teknologiateknologian Oy,
Hermiäntie 6, 33720 Tampere. Puh. (03) 316 5550, faksi (03) 316 5457.

KESOIL MOTOREST
MANTUNKULMA

Manttaalitie,
37500 Lempäälä
(03) 375 1759
(Vt-9:n varrella)

Motorest

ORIVEDEN SANOMALEHTI OY
Lehmilaidantie 6, 35300 ORIVESI
puh. 03-358 9500

Valkeakosken Hautaustoimisto Sepponen
Apiankatu 4 Valkeakoski puh. 584 9880

Toijalan Kukkatalo ja hautaustoimisto Sepponen
Pätsiniementie 5 Toijala puh. 542 5565

LOHJA RUDUS OY AB
PL 20 36221 Kangasala
Puh. 03-3799222

H Liljeroos Oy

Kehräsaari, 33200 Tampere
puh. 211 0355

VIIALAN KUNTA

Keskuskatu 43, PL 32, 37831 Viiala
Puh. (03) 549 711
Fax (03) 543 5621

RÖNTGENTUTKIMUKSEN ASiantuntijat

Röntgentutka

Hämeenkatu 18
33200 Tampere
Kauppahallia vastap. 4. krs.
Puh. 223 2140

Tampereen
Röntgenkeskus

Hatanpään valtatie 1
33100 Tampere
Koskikeskus 4. krs.
Puh. 250 6600

AINA KEHITYKSEN KÄRJESSÄ

TUNTI VAIN
JA KIRKKAAT VÄRIKUVAT SAAT!

KAMERAT JA VIDEOIT TINGITTYN HINTAAN.

FOTO-VIDEO
KALLIONIEMI

Tuomokirkonk. Puh. 2145 644 Hämeen.
Rautatieenk. Puh. 2145 427 Nokia Harjo-Center Puh. 2142 101
Puh. 3414 100

Tampereen Helluntaiseurakunta

Aleksanterinkatu 18 Tampere
puh. 212 4053

Autohuolto J. Salo Oy

"Nyt myös Inva WC"

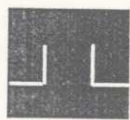
Yrittäjänk. 1, 37100 Nokia
puh. 03-3426100

Puukeskus

- SE ON JÄMPTI -

Etu-Hankkionkatu 21
33700 Tampere
puh. 020 416 5400

termorak
OSAKEYHTIÖ

Kangasalanatie 851
36220 Kangasala 2
Puhelin (03) 358 1600
Telefax (03) 358 1601

TOYOTA
EPILÄ

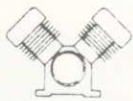
TOYOTA AUTOTALOT OY

Possijärvenkatu 5, LIELAHTI
Puh. 03-244 0600

TAMPEREEN PANTTI OSAKEYHTIÖ

Puutarhakatu 11
Puh. 222 6269
Fax. 211 0099

Lainoja esine- ja arvopaperi-
vakuutta vastaan
Perustettu v. 1939

PAINEILMAKOMPRESSOREITA
T:mi AKI AARIO

puh. (03) 368 3994, fax (03) 368 5994
autoon 049-131 822

**TAMMER-
TUTKA**

LÄÄKÄRI- JA
LABORATORIOPALVELU
Puh. (03) 223 1200

KOSKIKLINIKKA

PALVELEE SINUA
KOSKIKESKUKSESSA
Puh. 250 6111

LUOVUTTAMALLA
VERTA AUTAT
LÄHIMMÄISTÄSI

SPR

Kuljetusliike
P.Sandelin Ky

Vanha Hervannantie 211 Tampere
Puh. 049-821411

**HÄMEEN
PAIKALLISPUHELU**

1 0 9

KAUKOPUHELU

9 9 9

ULKOMAANPUHELU

TPO
FINNET-YHTIÖT

Rautasipi

Yliopistonkatu 44 Tampere puh 245 5111

Kappahydro Oy

PL 78, 33901 Tampere, Finland
Puh. (03) 2122 696
Fax (03) 2122 575

Ammattikasvatustahallinnon koulutuskeskus

PL 249 33101 Tampere
puh. 254 3600

NCC PUOLIMATKA

Hatanpään valtatie 26, Tampere
puh. 242 2111

NOKIAN PAPERI

GRÖNBLOM

Oy GRÖNBLOM Ab • Tulotie 9 • 33480 YLÖJÄRVI
Puh. (03) 348 5211, fax (03) 348 5311

TAMMERMAAN AUTOKEKUS

Automyynti ma-pe 9-18, la 10-14	931-960 277	
Huolto ma-pe 8-17, la 10-14	960 339	
Varosat ma-pe 8-17, la 10-14	960 299	
Telefax	960 557	

TAMMERMAAN AUTOKEKUS
AKO-YHTYMA OY Rautaparkkipolku 1, 33900 Tampere

MYyntipalveluun:

puh. 08-859 6400
Jaana tai
puh. 08-859 8405
Hiikka

TROOPPISIN TERVEISIN
Raimo Holm
kyöpylän isäntä

KUUSAMON TROPPIIKKI

Kylpyläntie, 93600 Kuusamo, puh.vaihde 08-859 60, fax 08-852 1909

kotimaiset
KATEPAL
laatutuotteet

PUH: 03-3635 233

AMMATTIMIEHET KATOLLE!

- HUOPAKATOT
- KATELAATAT
- BITUMIERISTYKSET
- PLASTMO-KOURUT
- KORJAUS- JA HUOLTOTYÖT

TKH TAMPEREEN KATEHUOLTO OY
VEHNÄMYLLYNKATU 33, 33700 TAMPERE Fax 03-3635 212

KEHÄVALU OY

Mattilanmäki 24 Tampere
puh. 362 0459

KONECRANES NORDIC OY

Hatanpään valtatie 26 33100 Tampere
puh. 020 427 5350

HUOM! LUPIA EI TARVITSE

TAMPERE SHOOTING CLUB
TAMPEREEN SISÄAMPUMARADAT OY
FINLAYSONILLA. PUH. 2121504 TAI 0400-616969
KUNINKAANKATU 3 TAMPERE

Tehokaasu Oy

Aakkulantie 10 36220 Kangasala
puh. 03-2879111

TAMPEREEN APTEEKIT

YIT-YHTYMA

TAMPEREEN ALUETOIMISTO
Sumeliuksenkatu 11, 33100 TAMPERE
Puhelin 03-243 1111

ALGOL-APUVÄLINEET

- nostolaitteet
- ympäristönhallintalaitteet
- kommunikaatioapuvälineet
- WC- ja kylpyhuone-
apuvälineet
- kävelyapuvälineet

Tiedustelut:

 ALGOL
Lääkeosasto/Apuvälineet

Karapellontie 6
02610 ESPOO
Puhelin (09) 50 991
Faksi (09) 509 9258

Apuvälineiden erikoisliike

TAMREHA OY

Kauhakorvenkatu 26 33720 Tampere
Puh. & fax: (03) 318 6289

Henkilönostinten ja ympäristönhallintalaitteiden
myynti, asennus ja huolto.

Liikkumisen apuvälineiden myynti, muutostyöt
ja korjaukset.

Kulkuneuvojen yksilölliset muutostyöt ja hallinta-
laitteiden asennukset.

Säkkiväline

Ympäristöhuollon ammattilainen

KIINTEISTÖHUOLTO
Puh. 03-2582 000

SIIVOUSPALVELUT
Puh. 03-2582 000

JÄTEHUOLTO
Puh. 03-3176 400

ONGELMAJÄTEHUOLTO
Puh. 03-3176 400

KIERRÄTYS
Puh. 03-3671 184

VAHINKOSANEERAUS
Puh. 03-2654 444

ELEKTRONIIKKAPUHDISTUS
Puh. 03-2654 444

TEOLLISUUDEN PUHTANAPITO
Puh. 03-3176 400

VIEMÄRIHUOLTO
Puh. 03-3176 400

Monenlaisia
mielitekoja
samalla käynnillä!

**QUICK
shop**

Neste Kekkosentie
Juha Taavitsainen
Kekkosentie 28, puh. 2616 204
ark. 6.30-24, la 8-24, su 8-24

Neste Lielähti
Timo Peltonen
Lielähtenkatu 2, puh. 3452 120
ark. 6.30-24, la 8-24, su 8-24

Neste Kaukajärvi
Kangasalantie 36, puh. 3631 320
ma-to 6.30-22, pe 6.30-24
la 9.00-24, su 10.00-23

Neste Kaleva
J & J Tammi, puh. 2551614
Sammonkadulla, Sarvijaakonk. I
ark. 6.30-24, la 8-24, su 8-24

AAMULEHTI-YHTYMÄ

*Ornitellen ja kiittäen yhteistyöstä
teemme edelleen kaikkemme, että Ld-Charter-
matkanne on Teille miellyttävä kokemus!*

L LÄNSILINJAT OY
Patamöenkatu 6, 33900 Tampere
Puh. (03) 265 0500, Fax (03) 265 6636

TAMPEREEN TEATTERI

Suomen itsenäisyyden
80-vuotisjuhlan kunniaksi

Yrjö Iso-Hella · Heikki Vihinen

ISÄNMAAN MIEHET

näytelmä asekatkennästä
- jatkosodan vaietusta erästä

Lippumyymälä LIPARI (03) 2160 500

PYYNIKIN KESÄTEATTERI

VÄINÖ LINNA TUNTEMATON SOTILAS

Ohjaus: Kalle Holmberg
ENSI-ILTA 25.6.

80 NÄYTÄNTÖÄ VAIN KESÄLLÄ 1997
ajalla 23.6.—17.8.

Lipunmyynti: Tampereen Teatterin Lipari
Teatteritalo, Tampere, p. 03-2160 500

ERIKOISKULJETUKSIA

KOTIMAASSA JA ULKOMAILLA
SYVÄKUORMAUSALUSTOILLA
JATKETTAVILLA PERÄVAUNUILLA
Kuljetusneliö Oy
Tampere puh. 03-357 8800

Oy Svedala Ab
Tampere
puh. 28181111

R KIOSKI

Rakentajain
Konevuokraamo Oy
-mestariakaisu-
Osuusmyllykatu 5 Tampere
Puh. 931-3564 600
Korentinkatu 2 Valkeakoski
Puh. 937-5850 460

Käytetyt Varaosat
Fusti oy
Hautalantie 16 33700 Tampere
Puh. 03-3563800

Muotopeite HEPOLAMINK. 36
SUOMI FINLAND TAMPERE
PUH. 3176100
TELEFAX 3176444
AUTOPUH. 0400-626131

TIR- ja Kuomu-
pöytäteet
KORJAUKSET

**TAMPEREEN
SAMMUTIN?**

Hatanpään valtatie 34 G Tampere
puh. 2133 277, 0400-621061

A-PARISTOPISTE Oy

RAUTATIENKATU 12, TAMPERE
Puh. 03-2133832 Fax. 03-2142373

AVOINNA:
MA-PE 10-17, LA 10-13

K Aitolahhti

Kaitavedentie 115
Puh. 3600 057

Tampereen
HUOLTAMOTEKNIikka Oy

HUOLTOASEMALAITTEIDEN
MYYNTI ASENNUS JA HUOLTO
Pikkukorventie 9, Nokia
Puh. 342 6400, fax 342 6440

**Pirkkanmaan
Hoitokoti**

lautehdar ja yhteydet:
Pirkkanmaan Hoitokoti, Laaksoinkatu 13,
PL 00, 33501 TAMPERE, puh. 03-253 2370

**RAKENNUSLIIKE
VEIKKO MATIKAINEN OY**
Sammon valtatie 10
33560 Tampere
puh. 03-3634111

Kangasalan Helluntaiseurakunta
Myllystenpohjantie 8, Kangasala
puh. 377 2689

**HANI- Tuote
Oy**
SANITEETTITULOJEN
VARUSTEET
Joentaustankatu 9
33330 Tampere
puh. 03-343 3499
telefax 03-343 3020

MAINOSTEKO OY

Ahertajankatu 5
Tampere
puh. 03-317 1957

Tampereen
HAUDAUSPALVELU OY
Pasi Kuitunen
Kalevan puistotie 17, Tampere
puh. 03-2554102, myös 03-2531720 autopuh. 049-771888
Asiantuntemuksella kaikki hautaukseen liittyvä. 049-830452

KOTILEIPOMO AMISSA OY
Pirkkala, puh. 368 3444

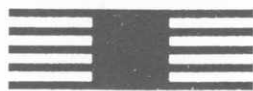
PUB HANNIBAL Siltakatu 7 Tampere puh. 213 4862	Vainö Paunu Oy Kuoppamäentie 14 Tampere puh. 2229400	PIRKAN KULJETUS OY Lepikönkatu 10 A 3 Tampere puh. 03-3186485	T:mi Kari Lahtinen Takojanpolku 9 Pälkäne puh. 03-5342685, 049-497743
NOKIAN SEURAKUNTA Korkeamäenkatu 8 Nokia puh. 280 4111	PIIPPO OY PL 35, 37501 Lempäälä puh. 3428222	Tampereen Graafiset Palvelut Oy PL 89, 33101 Tampere puh. 03-2539900	M. MERIKANTO OY Järvensivuntie 5-7, 33100 Tampere puh. 0400-636890
PIRKKAKORKO Ky Naistenmatkantie 169, Pirkkala puh. 368 0200	Häkkinen Aki Oy Järvensivuntie 3 B Tampere puh. 2540254	Tampereen Terä- ja Kone-edustus Oy Lentokentätäku 9 Tampere puh. 2662320, 0400-733782	OY TRUKKIPALVELU J-P Kurjentaival 11 Tampere puh. 03-2233972
KIRJAPAINO TOIPRINT KY Rajasillantie, Sääksjärvi puh. 367 1454	Hämeen Autopurkaamo Oy Juvelantie 10 Tampere puh. 3645600	Tampereen Kylmälaite Ky Asentajankuja 2 Kangasala puh. 3791800	Oriveden Aluelämpö Oy Luotettavaa lämmön toimitusta Orivedellä vuodesta 1979
Autoilija RISTO KIVINIEMI Karjakontie 33, Tampere puh. 049-622800	ROBIT OY Aittomäentie 1 Sääksjärvi puh. 03-3670199	Sähkö-Järvenpää Oy Höytämöntie 11 Sääksjärvi puh. 3801111	Tekstitaso Oy Ilmailunkatu 19 Tampere Puh. 03-2660211
FYSIKAALINEN HOITOLAITOS TESOMAN LÄÄKINTÄVOIMISTELU Tesomankatu 1, 33310 Tampere puh. 344 6362	Arkkitehtitoimisto Tähti-Set Oy Pyhäjärvenkatu 1 Tampere puh. 2148966	Tammer-Osa Ky Kuoppamäentie 11 Tampere puh. 2149759	A-VAKUUTUS Rautatienkatu 10 Tampere puh. 010504270
Kangasalan Lääkintävoimistelu Ky Pälkäneentie 1, 36200 Kangasala puh. 377 0297	STILBERG OY Vaihtotie 11 Ylöjärvi puh. 3482700	VARATTU	TESOMAN PARTURILIIKE Ristimäenkatu 35, 33310 Tampere puh. 03-3446004
EUROMARKET Lempääläntie 21, 33820 Tampere puh. 251 8411	LINDEN OY Erkkilänkatu 9 Tampere puh. 2221255	Tampereen Tehokone Oy Takojankatu 1 Tampere puh. 03-2533100	PROVA-TUOTE OY Teollisuustie 16 Pirkkala puh. 03-3681500
Autohuolto S. Hilden Ky Isolukontie 1, Kangasala puh. 379 0333	Siivouspalvelu AQUA Ky Sammonkatu 21 Tampere puh. 2532246, 050-5585214	TAMMER-AKKU Sorinkatu 2 Tampere puh. 03-2120624	NEON ELEKTRO OY Valoputkentie 1 36240 kangasala puh. 03-3645233
ILEFON OY Iie Niininen Hermia 3, Tampere puh. 316 5037	Siivousliike Näpänkangas Oy Muotialantie 11 Tampere puh. 2134070	Tampereen Ev.lut Seurakuntayhtymä PL 226, 33101 Tampere puh. 03-2190111	VILJAKKALA Pirkanmaan kultakunta
Suomen Urheilupyörä Ay Kissanmaankatu 11, puh. 2550759 Ahteensivu 4, puh. 34126402	SECURITAS OY Hatanpäänkatu 3 B Tampere puh. 2232822	Sata-Hämeen Lähivakuutusyhdistys PL 6, 39101 Hämeenkyrö puh. 03-3715321	LAKOVI OY Palomäentie 8 Tampere puh. 03-2122634
HARRASTE OY Tuomiokirkonkatu 21 Tampere puh. 2229233	SORIN KROUVI Hatanpään valtatie 12 Tampere puh. 2122678	Tammerkosken Teollisuus Oy PL 19 33841 Tampere puh. 3671244	ELLUN FLORISTIT OY Hatanpään valtatie 12 Tampere puh. 03-2144302
Matkatmsto Maija-Liisa Lahtinen Ky Tuomiokirkonkatu 17 Tampere puh. 2541200	Parturi-Kampaamo Mirja Nalli Pohtolankatu 47-49, Tampere puh. 3463428	Kulj.liike Suuriniemi Oy Osmonraitti 3 A 10 Tampere puh. 0400-630209	Tampereen Lihajaloste Oy Hyhkynkatu 9 33270 Tampere puh. 03-3440264
Lempisen Autosähkö Ky Keskuojankatu 7 Tampere puh. 2650368	TAMFELT OY AB PL 427, 33101 Tampere puh. 3639111	Oy Pajatyö Keskinen Pikitie 1 33470 Ylöjärvi puh. 03-3481555	OPTIROC OY AB Mäkiriinteentie 19 PL 20, 36221 Kangasala puh. 03-3799333
Mansen Kaivin Oy Vetikonkatu 12 Tampere puh. 3461520	LVIS-alan ammattilainen TEKMANNI Paasikiventie 16 C Tampere puh. 2239051	Poltinpalvelu E. Salin & Kump. Nekalantie 28, 33100 Tampere puh. 2220205	TK TILI- JA LASKENTA OY Sumeliuksenkatu 18 A Tampere puh. 2149288
Parturi-Kampaamo Spiral Aaroninkatu 13 Nokia puh. 03-3421395	PIRKKALAN KONEASENNUS OY Teollisuustie 16 Pirkkala puh. 3683666	TAPIOLA-YHTIÖT Rautatienkatu 10, 33100 Tampere puh. 3825200	VAIHTOMOOTTORI OY Nuutisarankatu 14 Tampere puh. 2652220

SUOMEN ERIKOISRAKENNUS OY Silvontie 20 33950 Pirkkala puh. 0400-466278	ERISTYSLIIKE KOLU KY Erkkilänkatu 11 D Tampere puh. 2121600	KL-VARAOSAT OY Koivistontie 44 Tampere puh. 3899110	KESKUSSAIRAALAN KUKKA Teiskontie 35 Tampere puh. 2553810
URJALAN KUNTA PL 33, 31761 Urjala puh. 03-54141	VIITASEN HAUTAUSTOIMISTO OY Tuomiokirkonkatu 20 Tampere puh. 2124107	K-JURVANKULMA Jurvalanaukio 8 Tampere puh. 3440255	KANGASALAN AUTOTARVIKE OY Ellintie 1 Kangasala puh. 3771140
Sorvaamo Osmo Kirstua Öljytie 10 37150 Nokia puh. 3422905	Saunasaneeraus Hannu Rasi Riihitie 4 Tampere puh. 0400 623463	Pirkanmaan YH-Rakennuttajat Aleksis Kivenkatu 26 Tampere puh. 03-2143111	KAHVILA - PIEKKO Sammonkatu 66 B Tampere puh. 2550042
KULJETUS TALLGREN KY Pulkkisenkatu 2 A Tampere puh. 03-3646782	A-INSINÖÖRIT OY Satakunnankatu 36 A Tampere puh. 2468111	HERVANNAN KONEISTUS OY Hepolamminkatu 22 Tampere puh. 3172535	NOKIAN KIINTESTÖKESKUS OY Kauppakatu 8 Nokia puh. 03-3416411, fax 03-3414274
YLÖJÄRVEN SÄHKÖLIKE OY Elovainiontie 33470 Ylöjärvi puh. 03-3480622	AL-PERINTÄ OY Sammon valtatie 7 Tampere puh. 03-2554522	P-YHTIÖT Tampere	Kirjanpito toimisto MIL-TILIT Ay Hatanpään valtatie 22 A 5 Tampere puh. 2231159
SATEENKAARIVÄRIT OY Nuutisarankatu 22 33900 Tampere puh. 03-2652771	KIITOLINJA OY Kytömaankatu 2 Tampere puh. 01052030	HILOCX OY Kaakkurintie 12 Nokia Puh. 03-3415833	HÄMEENKYRÖN SEURAKUNTA Hallitie 2 Hämeenkyrö puh. 3715050
VUOREN HAUTAUSTOIMISTO OY Korkeamäenkatu 3 Nokia puh. 03-34412612, 0400-632822	ABB ASEA SKANDIA OY Pyhäojankulma 3 Tampere puh. 010225001	Määrä- ja kustannuslaskenta Kajander Dy Takojanck.1 Tre puh. 2530109	Tiitarkastustoimisto Sillanpää & Suuripää KHT-yhteisö, Itsenäisyydenk. 17 Tre puh. 2617870
TAPPARA RY Sammonkatu 50 Tampere puh. 03-3885500	HAAPASALMEN PUUTARHA Mesikämmenentie Kulju puh. 03-3676084	Hakalan Verhoomo Oy Kuokkamaantie 4 Tampere puh. 03-2147215	Hämeen Europutki Oy Rounionkatu 51 Nokia Puh. 03-3414200
VILJAKKALAN APTEEKKI 39310 Viljakkala puh. 03-3712063	Puutoimi Tapio Outinen Oy Kuruntie 521 Ylöjärvi puh. 03- 3491550	Kiinteistökorjaus Forsberg Ky Sotkankatu 16 A 1 Tampere puh. 2149291, ilt. 049-625087	Lähikauppa Kreetta Kreetantie 9 Pirkkala Puh. 03-3682873
Niemisen Kuljetus Oy Keskujankatu 22 Tampere puh. 03-2656051	Emäkosken Kivi om. M Rautanen Pirkkalaistie Nokia puh. 03-3410775, fax ilt. 03-3410716	Tampereen Maalaamo Oy Pulesjärventie 375 Tampere puh. 03-3600601, 0400-621262	K-Lähikauppa Ylinen Peltolamminkatu 40 Tampere Puh. 03-2650434
Kinnteistöpalvelu Matti Rautaharkko Oy Kauppak. 3A Tampere puh 2141940	HÄMEENKYRÖN KUNTA Puh. 03-286 4111	TIETOMIILU OY Latvatie 1 Ylöjärvi puh. 3484178	HERCOFINN OY
Romumetalli Pykäläinen Oy Rahtimiehenkatu 10 Tampere puh. 3440023	KVAERNER TAMTURBINE OY PL 29 33701 Tampere puh. 03-2418911	Oy Johnson Metal Ab Turkkirata 14 Pirkkala puh. 3427700	VARATTU
ÅLANDSBANKEN AB Hämeenkatu 8 33100 Tampere puh. 0204293200	K-KATTIMATTI Tammelan puistokatu 21 Tampere puh. 2531755	CHT-FINLAND OY Takojanckatu 15 Tampere puh. 03-2534677	VARATTU
Tampereen Hinauspalvelu Oy Epilänkatu 29 Tampere puh. 9800-35000 autopuh. 0400-622511, 0400-624105	Tampereen kaupungin liikennelaitos Jokipohjantie 24 Tampere puh. 2402111	VARATTU	
Tampereen Ammatillinen Aikuiskoulutuskeskus Kurssikeskuksenkatu 11 Tampere puh. 03-2861111			

TIETOLIIKENNE & POSTIPALVELUT

KOKOAMME YHTEYDET VOIMAKSI

SUOMEN PT

 AIRLITE™

Yhdessä
istuintyynyssä
kahdenlaisen
tyynyn
edut.

Kotihoitosänky
voi olla myös
kaunis.

Varsinkin kun
kauneus
ei lainkaan
vähennä sen
toimivuutta.

INVA APUVÄLINE OY

Kumpulantie 1, 00520 Helsinki
Puh. (09) 146 4833

*Soittele
tai tule
käymään!*